

מבט על, גיליון 851, 31 באוגוסט 2015

משמעויות של היחלשות ארגון 'ולאית סיני'

יורם שוייצר

באחרונה ספג ארגון 'ולאית סיני', המזוהה עם 'המדינה האסלאמית', שורה של פגיעות קשות מידי צבא מצרים. האחרונה והבולטת בהם הייתה הריגתם של כמה עשרות ממפקדיו הבכירים בתחילת אוגוסט השנה במתקפה מהאוויר, שבוצעה כחלק ממערכה ממוקדת נגד הטרור במצרים בכלל ובסיני בפרט. הירידה שחלה באחרונה בעוצמת התקפותיו ובמאפיינים של 'ולאית סיני', נגד הצבא המצרי, לצד דעיכת פרסומיו ומערכת התעמולה שלו, עשויים להצביע על פגיעה מצטברת בו וירידה בכוחו. היחלשות הארגון, שעד כה נחשב בין המסוכנים מקרב בעלי הברית של 'המדינה האסלאמית', מעמעמת את זוהרו בעיני פטרונותו. אך למרות זאת, עדיין מוקדם לשלול את האפשרות, שכארגון טרור שעיקר כוחו נשען על טינת אוכלוסייה מנוכרת, החשה מקופחת כלכלית וחברתית וחיה הרחק מטווח אחיזתו של שלטון מרכזי אפקטיבי, למשטר המצרי בקהיר, הוא ישרוד את המתקפה האינטנסיבית נגדו וישיב לעצמו את היכולת להמשיך ולבצע פעילות טרור ראוותנית.

ארגון אנצאר בית אל-מקדיס, שהפך מאוחר יותר ל'ולאית סיני', הוקם בסיני בשלהי שנת 2011 כפלג מקומי המזוהה עם אל-קאעדה והתפתח במהלך השנים לארגון בעל יכולות מרשימות לבצע פעילות טרור וגרילה ומתקפות ראוות צבאיות מורכבות, קטלניות ובדפוס פעולה מגוונים. במהלך חמש שנות קיומו הפליא הארגון את מכותיו במשטר המצרי, בעיקר בחצי-האי סיני אבל גם במצרים גופא. התקפותיו לאורך השנים כללו פעולות נגד יעדי אנרגיה ותשתית בסיני, שפגעו בהזרמת הגז בין מצרים לישראל ולירדן והתקפות על תחנות משטרה וכן מפקדות ועמדות של הצבא, שגרמו למותם של עשרות רבות של חיילים ושוטרים מצריים. מדו'חות 'מרכז תחריר למדיניות המזרח התיכון' עולה כי מאז האיחוד בין אנצאר בית אל-מקדיס עם 'המדינה האסלאמית' והפיכתו ל'מחוז סיני' בנובמבר 2014, נהרגו בפעולותיו כ-800 בני אדם, שמעל למחציתם אנשי ביטחון.

הארגון פגע גם בישראל. מתקפת טרור שבצעו אנשיו בכביש 12 (ב-2011) המוביל לאילת גרמה למותם של שמונה ישראלים, שישה מהם אזרחים; הוא היה אחראי לניסיון לפוצץ נגמ"ש עמוס בחומרי נפץ באזור כרם שלום (2012); שיגר מתאבד שמזימתו סוכלה בידי המצרים במהלך מבצע 'צוק איתן' (2014); ובנוסף שיגר רקטות לעבר אילת (2015).

לאחר האיחוד עם 'המדינה האסלאמית' הפך הארגון לאחד הבולטים שבין שותפיה ולאחד המסוכנים שבהם. לשואו עד כה הגיע באוקטובר 2015 כאשר הצליח להפיל מטוס נוסעים אזרחי רוסי באמצעות פצצה שהטמינו אנשיו בבטנו של המטוס, שהמריא משדה התעופה בשארם אל-שייח. בפיגוע זה נגרם מותם של 224 נוסעי המטוס ואנשי צוותו.

צבא מצרים וכוחות הביטחון בסיני פעלו נגד הארגון, שהרג רבים ממפקדיו וחייליו, בשורה של מבצעים ממוקדים שבוצעו מעת לעת אך נראה כי רק בחודשים האחרונים נוחלת מצרים הצלחה משמעותית במערכה הצבאית המתנהלת נגד הארגון וניכרת פגיעה קשה בשורותיו. במסגרת זו דווח על מתקפה אווירית על בסיסי הארגון באזור דרום מערב אל-עריש שבצפון סיני, שבסיומה נהרגו כארבעים וחמישה מאנשי הארגון ובהם מי שהוגדר כמפקדו – אבו דוא אל-אנצארי. למרות שהארגון ממשיך עדיין לבצע תקיפות כמעט מדי יום על עמדות צבא ומשטרה באזור אל-עריש, שייח זווייד ורפיח, ומצליח לגרום למותם ולפציעתם של חיילים ומפקדים, נראה כי חלה ירידה במורכבות שאפיינה את תקיפותיו, שבעבר היו מאורגנות ומתוכננות היטב, וגרמו אבדות כבדות. מתקפות אלה בוצעו בהשתתפות מספר רב של לוחמים ושילבו פיגועי התאבדות

עם ירי מאסיבי של טילים, וביניהם טילי נ"ט מתקדמים מסוג קורנט, נגד מפקדות צבאיות ותחנות משטרה. לעומת זאת באחרונה פעולותיו של הארגון מוגבלות יותר למארבים, ירי נק"ל והטמנת מטעני חבלה. נראה כי גם הפעילות המצרית האפקטיבית נגד המנהרות שבנה חמאס בגבול בין סיני לרצועת עזה ושימשו עבור ארגון 'וילאית סיני' ציר מרכזי להברחות אמ"ח ופעילים למטרות הדרכה, הצטיידות, מקלט וטיפול רפואי, מקשה על פעילותו. הלחץ הפוליטי המצרי על הנהגת חמאס להפסיק קשרים אלה נתן גם הוא את אותותיו: הנהגת חמאס מגלה לאחרונה זהירות יתר כלפי קשרים אלה, הגם שהם לא פסקו. 'המדינה האסלאמית', הנתונה תחת התקפה רבת עוצמה מצד הקואליציה המערבית-ערבית והברית הרוסית-איראנית, מצויה גם היא בתהליך של נסיגה ואובדן שטחים בעיראק, סוריה ולוב, והיא פנויה פחות לסייע לארגון בסיני ולשותפיו מקרב הארגונים הסלפים-ג'יהאדיסטים בעזה. הירידה בהצלחות של 'וילאית סיני' והעובדה כי אינו מצליח להמחיש ל'מדינה האסלאמית' את יתרונותיו כגורם מרכזי ומשמעותי במרחב סיני ובמצרים בכלל, גרמו גם הם לירידת קרנו בעיני 'המדינה האסלאמית'.

לצד זאת, בשנה האחרונה הגביר ארגון 'וילאית סיני' את עצמת איומיו כלפי ישראל. בחודשים אוקטובר 2015, ינואר 2016, ולאחרונה באוגוסט 2016, הבטיחו דוברי הארגון כי יפעלו נגד ישראל וכי הארגון דבק בהבטחתו לפעול לשחרור 'מסגד אל-אקצא'. בסרטון מה-2 באוגוסט ציין הארגון כי "יש לנו חשבון ארוך אתכם, ובקרוב תשלמו את המחיר"... גם מנהיג 'המדינה האסלאמית', אבו באכר אל-בגדאדי, הבטיח באותו סרטון בקולו לא לשכוח את ירושלים ואיים על היהודים כי "ארצכם לא תהיה שלכם לזמן רב אלא תהיה מקום קבורתכם". משתמע מכך כי 'וילאית סיני' רואה בישראל שותפה למתקפות המצריות נגדה ומבהיר את רצונו לנקום בישראל. יתכן כי הגברת איומיו של 'וילאית סיני' נגד ישראל מבטאת שאיפה להרתיעה מהמשך תמיכתה בפעילות המצרית נגדו. עם זאת נראה גם כי הארגון מעוניין להוכיח לפטרוניתו, 'המדינה האסלאמית', את יתרונות השותפות ביניהם, בתקווה לזכות בסיועה הפעיל, והוא מעריך שפגיעה בישראל עשויה לזכותו בתמיכה רחבה של מוסלמים ברחבי העולם, המזדהים עם ההתנגדות לישראל וסולדים מהשארית מחוץ לטווח פגיעתן של 'המדינה האסלאמית' ובעלות בריתה.

ברור עם זאת, כי עיקר מאמציו של 'וילאית סיני' נותרו ממוקדים בצבא מצרים ובכוחות הביטחון והמשטרה בסיני. בצד זאת נמשכים מאמציו לבצע פיגועי טרור גם בערי מצרים, בעיקר באזור קהיר, הדלתא ותעלת סואץ. למרות הירידה הניכרת ביעילות פעולותיו בחודשים האחרונים, מוקדם עדיין לקבוע כי מצרים עומדת בפני הבסת 'וילאית סיני' וסילוק הסכנה ששקפה ממנו לביטחון תושבי סיני ומצרים כולה. כמו כן על מצרים עדיין לטפל בבסיס התמיכה העממית בארגון, על ידי השקעה מאסיבית בבניית תשתית כלכלית בסיני ובשיפור רווחתה של האוכלוסייה האזרחית באזור, אשר הוזנחה במשך שנים רבות – גם כדי שזו תסייע בבלימת הטרור בתחומה.

להבסת 'וילאית סיני' תוכל להיות תרומה משמעותית ללחימה הכוללת ב'מדינה האסלאמית' ובתדמיתה בקרב אוכלוסיות מוסלמיות. לכן, יש חשיבות רבה להענקת תמיכה למצרים במאמציה למיגורו של הארגון. במסגרת זו יהיה רצוי, אם מצרים תרצה בכך, לכלול את מחוז סיני בין יעדי המתקפה של הקואליציה הבינלאומית, המצויה כיום בתנופת הישגים במלחמתה ב'מדינה האסלאמית' ובעלי בריתה בלוב, עיראק וסוריה. ישראל תוכל לקחת חלק חשוב במאמצים אלה על ידי השתלבות בהם וכך לתרום למערכה הבינלאומית נגד הטרור וגם להגביר את ביטחונה בגבולה הדרומי מול סיני וגם מול עזה. מהלכים ככיוונים אלה אמורים להיות בעלי חשיבות, שכן למרות מה שנראה לאחרונה כתהליך של היחלשות ארגון 'וילאית סיני', ברור כי אין בכוחו להרפות ממאמציו והוא מתכוון להמשיך ולהוציא לפועל מערכות של פיגועי טרור, ובכללם גם פיגועים נגד ישראל.

ברצוני להודות לאביעד מנדלבאום ולנורית יוחנן על סיועם לפרסום המאמר.